

V svojem najnovejšem delu s pomenljivim naslovom *Kako postati človek* se pesnik in esejist Aleš Debeljak na precej nenavaden način vrača v čas svojega otroštva. Okvirni koncept knjige namreč predstavlja petdeset gesel iz

Mladega vedeža

, otroške enciklopedije, ki je leta 1961 izšla pri Mladinski knjigi (istega leta se je sicer rodil tudi Debeljak), vsaki iztočnici pa ustreza pesem v prozi. Delo se kljub temu izmika oznaki »pesniška zbirka«, saj ima velik pomen tudi njegov vizualni vidik; knjiga je namreč nastala v dialogu z oblikovalko Tanjo Radež. Vsako pesem v prozi tako spremljajo ilustracije in mestoma tudi podobe realnih artefaktov iz Debeljakovega otroštva, ki se pojavljajo v posamezni pesmi: risbe, listine, fotografije, naslovnice knjig, revij ali stripov in podobno.

Upesnjeni dogodki in doživetja so precej konkretne narave: izlet na morje, poletna služba, kolonija, prva pesem, nakup prve Zastave z očetom, taborniki, izdajanje šolskega glasila, obisk bolnišnice ... Nekateri so malo bolj osebni, drugi spet bolj kolektivni, a zagotovo se lahko v nekaterih izmed njih do določene mere prepozna kateri koli Slovenec, ki je odraščal v sedemdesetih. Tudi zato, ker v tekstih kar mrgoli kulturnih referenc iz tistega časa. Pri tem mislim predvsem na naslove knjig, filmov, revij in stripov, znamke oblačil, barvic, avtov, imena krajev, ljubljanskih ulic, kinotek, trgovin in tako dalje. Konkretno so poimenovani tudi pesnikovi sorodniki ter prijatelji in znanci iz otroštva, tako da imamo velikokrat občutek, kot da gre pravzaprav za zelo poetizirane dnevniške zapise.

Nit, ki vsako enciklopedično geslo povezuje s svojo pesmijo, je včasih očitna, včasih pa bolj rahla, saj Debeljak v določenih primerih pesem gradi s pomočjo asociacij, ki so znane samo njemu samemu. Tako na primer pesem *Cirkus* in njen enciklopedični opis združuje dečkovo sanjarjenje o cirkusu ob koncu pesmi, medtem ko glavnino predstavlja skakanje v seno s

sorodniki z vasi, pri katerih preživlja počitnice. Kot še bolj zanimiv primer pa bi lahko navedli pesem *Šah*, ki ji je s priljubljenimi igro skupno le to, da junak iz popularne jugoslovanske serije *Grlom u jagode* šaha niti enkrat ne omeni.

Slogovno gledano gre za precej enovito delo, pesmi v prozi so izredno gostobesedne, kar jim v kombinaciji z dolgimi naštevajočimi stavki daje posebno živahen in tekoč ritem. Zelo pestra je tudi izbira besed – Debeljakov jezik sestoji iz poleg že omenjenih geografskih in stvarnih imen tudi iz nenavadnih in izvirnih pesniških metafor, prav tako pa uporablja pogovorno besedišče, prevzete besede, pomanjševalnice ali celo popačenke. Zanimivo je, da imajo pesmi kljub temu, da so napisane v prozni obliki, mestoma vseeno tako rimo kot tudi asonanco. Obdobje odraščanja je z uporabo sedanjika postavljeno v neko brezčasje, dobro pa učinkuje tudi menjavanje narativne perspektive; kadar gre za upesnjevanje kakih kolektivnih dogodkov, so pesmi pisane v prvi osebi množine, drugače pa v prvi, tretji ali celo drugi osebi ednine.

Ne moremo spregledati dejstva, da sta otroštvo in odraščanje v *Kako postati človek* zelo idealizirana, kar pa pravzaprav sploh ni moteče. Pesnik kljub številnim konkretnim navezavam na zgodovinski čas in prostor verjetno ni imel namena podati kake bolj problemske analize obdobja, v katerem je odraščal. Pesmi želijo biti zgolj igrive, živahne, »otroške«, prav taka pa je tudi zunanja podoba knjige, saj bolj kot na morebitno pesniško zbirko spominja na otroško slikanico. Kakor je »svet od A do Ž« prikazan v *Mlademu vedežu*, tako ga poskuša upesnjevat tudi Aleš Debeljak – z zanimanjem in fascinacijo odraščajočega dečka.

Zarja Vršič

{fshare id=1504}